

Použití donucovacích prostředků Policie ČR

Mgr. Ing. Radomír Ščurek, Ph.D.

Policisté jsou při plnění úkolů Policie České republiky (dále jen “policie”) oprávněni, za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem, použít k provedení nebo dokončení služebního zákroku donucovací prostředky a speciální donucovací prostředky. O tom, který donucovací prostředek nebo speciální donucovací prostředek použije, rozhoduje sám policista, velitel zakročující jednotky, popřípadě nadřízený tohoto velitele. Je nutné si uvědomit, že použití donucovacích prostředků zvyšuje bezpečnost práce policistů při práci, protože jejich zákrok je efektivnější, ušetří se náklady státu a zvýší se efektivita potírání kriminality a dodržování zákona.

Zákonná úprava použití donucovacích prostředků policisty

K pochopení využívání donucovacích prostředků je nutné vycházet ze zákona. Základní ustanovení pro postup Policie ČR představuje článek 2 odst. 3, Ústavy ČR (zákon č. 1/1993 Sb.), kde je uvedeno: “státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon”. Konkrétní formy přímého zákroku jsou upraveny zákonem č. 283/1991, o Policii České Republiky ve znění pozdějších změn a doplnění (dále jen zákon o policii) a z trestního zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákon), jehož účelem je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Trestní zákon popisuje některé okolnosti vylučující protiprávnost. Jde zejména o nutnou obranu (§ 13): „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku“. K jednání v nutné obraně je oprávněn jednat kdokoliv, musí jít však o útok, nebo hrozbu útoku ze strany člověka a útok musí přímo hrozit nebo trvat. Krajní nouzi (§14): „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněného tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.“ Kdokoliv je oprávněn jednat v krajní nouzi, odvrací-li nebezpečí, které přímo hrozí zájmu chráněného trestním zákonem a nezáleží na tom, zda jde o ohrožení zájmu vlastních nebo cizích. Při krajní nouzi dochází ke střetu dvou právem chráněných zájmů, kdy na ochranu jednoho chráněného zájmu je možno obětovat chráněný zájem jiný. Pro přímé užití donucovacích prostředků policisty platí ustanovení o oprávněném

použití zbraně (§ 15): „Trestný čin nespáchá ten, kdo použije v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů.“ Týká se to postavení určitých osob (voják, policista, celník a další). K okolnostem vylučující protiprávnost dále patří svolení poškozeného na základě občanského zákoníku. Jednání je dovolené, jestliže se jedná o zájmy, o nichž může poškozený sám rozhodovat a netýká se to zájmu společnosti a ostatních občanů. Svolení musí být vážné, dobrovolné, srozumitelné, ale ne nutně výslovné; nesmí být vylákáno lstí. Svolení uděluje osoba, která je schopna učinit závazný projev vůle a svolení je dáno před činem nebo nejpozději s tímto činem. Svolení se zpravidla týká majetku ve vlastnictví občanů. Ve vztahu k životu a zdraví se nevylučuje trestní odpovědnost. Další okolností je plnění zákonné povinnosti nebo rozkazu. Každý, komu hrozí nebezpečí, ho není povinen snášet. Je však nepřípustné, aby se toho dovolával příslušník ozbrojených sil a bezpečnostních sborů při plnění služební přísahy v souvislosti s plněním rozkazu a to i v případě, že by byl ohrožen jeho život. Odmítnout lze jen plnění rozkazu zločinné povahy. Mezi další okolnosti vylučující protiprávnost patří výkon práva a povolání, riziko ve výrobě a výzkumu a lékařský zákrok podle nejnovějších poznatků lékařské vědy (například amputace).

Jednotlivé donucovací prostředky a jejich praktické použití policisty

Donucovacími prostředky jsou podle zákona o policii *hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany; slzotvorné prostředky; obušek; pouta; služební pes; vytlačování koňmi; technické prostředky k zabránění odjezdu vozidla; zastavovací pás a jiné prostředky k násilnému zastavení vozidla; vodní stříkač; zásahová výbuška; úder střelnou zbraní; hrozba střelnou zbraní; varovný výstřel.*

Donucovací prostředky je policista oprávněn použít v zájmu ochrany bezpečnosti osob, své vlastní a majetku a ochrany veřejného pořádku, proti osobě, která je ohrožuje. Před použitím donucovacích prostředků je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. To neplatí v případě technických prostředků k zabránění odjezdu vozidla. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo život nebo zdraví jiné osoby a služební zákrok nesnese odkladu. O tom, který z donucovacích prostředků použije, rozhoduje policista podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného služebním zákrokem; přitom použije takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání. Policista je povinen

dbát, aby použitím donucovacího prostředku nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

Policista je oprávněn také použít zbraň, aby v případě nutné obrany nebo při pomoci v nutné obraně odvrátil přímo hrozící nebo trvající útok vedený proti jeho osobě nebo útok na život nebo zdraví jiné osoby. Nebo jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt a nelze-li jinak překonat odpor směřující ke zmaření závažného služebního zákroku. Dále aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet; či aby odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště. Zbraň je policista oprávněn použít po marné výzvě, aby bylo upuštěno od útoku. Policista je oprávněn použít zbraň také nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život a zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštního předpisu nezastaví; nebo aby v bezprostředním prostoru státních hranic přinutil k zastavení dopravní prostředek, jehož řidič na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštních předpisů nezastaví. Zbraň může být použita také, když osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozby střelnou zbraní nebo donucovací prostředek varovný výstřel, neuposlechne pokynů policisty směřujících k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby; nebo když je třeba zneškodnit zvíře ohrožující život nebo zdraví osob.

Zbraní se rozumí zbraň střelná, bodná a sečná, nebo speciální zbraň. Použití zbraně je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné. Před použitím zbraně je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a služební zákrok nesnese odkladu. Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

Policisté zařazení v zásahových jednotkách služby pořádkové policie a v zásahové jednotce rychlého nasazení, v ochranné službě, jakož i ve službě cizinecké a pohraniční policie na letištích jsou oprávněni používat speciálních donucovacích prostředků a speciálních zbraní při zákrocích k ochraně životů a zdraví osob a k ochraně majetku. Speciální

donucovací prostředky a speciální zbraně mohou používat všichni policisté, pokud byli k jejich používání vycvičeni.

Jestliže policista zjistí, že při použití donucovacích prostředků došlo ke zranění osoby, je povinen, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Po každém použití zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, musí policista ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně. Poskytnutí první pomoci spočívá v provedení nejrůznějších úkonů. Které závisí na povaze konkrétního zranění, například zastavení krváčení, fixace zlomené kosti, obnova zástavy dechu, nebo srdeční činnosti. Policista je povinen poskytnout první pomoc při každém, i drobnějším zranění, pokud zjistí, že k němu došlo při použití donucovacích prostředků. Skutečnost, že je po použití donucovacích prostředků osoba zraněna, zjišťuje policista z objektivních známek (krváčení), nebo dotazem této osoby. Lékařské ošetření je povinen policista zajistit pouze tam, kde to povaha zranění vyžaduje. Musí tak učinit vždy, když o to zraněná osoba požádá. Lékařské ošetření se poskytuje na místě, na policejním útvaru anebo na lékařské pohotovostní službě. Osoba je zde eskortována policejním vozidlem, nebo sanitním vozem s policejním doprovodem, tak aby mohla po ošetření vysvětlit v rámci přestupkového, nebo trestního řízení z jakého důvodu neuposlechla pokyn policisty a ten byl nucen použít proti ní zakročít donucovacím prostředkem.

Při služebním zákroku proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a osobě mladší 15 let nesmí policista použít úderů a kopů sebeobrany, slzotvorných prostředků, zásahové výbušky, obušku, pout, služebního psa, úderu zbraní, hrozby zbraní, varovného výstřelu a zbraně, vyjma případů, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje životy a zdraví policisty nebo jiných osob nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak. Útok bezprostředně ohrožuje život a zdraví tehdy pokud přímo hrozí, tedy útočník dal svým jednáním dostatečně policistovi najevo, že zamýšlí útok započít, například uchopil do ruky tyč, nůž, boxer, nebo kterýkoliv předmět, kterým lze učinit útok proti tělu důraznějším a přibližuje se k policistovi, nebo jiné osobě spolu s verbálními, či neverbálními výhružkami. Větší škodou na majetku se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč, uvedeno je to v § 89 odst. 11 zákona 140/1961 Sb., Trestní zákon ve znění pozdějších znění a doplnění. Pokud tyto podmínky splněny nejsou,

může policista proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a osobě mladší 15 let použít pouze hmaty a chvaty sebeobrany.

Za těhotnou je v souvislosti s použitím donucovacích prostředků policistou považovat ženu, na které je stav těhotenství zjevný, nebo která se za těhotnou prohlásí předtím, než proti ní policista donucovací prostředek použije, nebo o ní i jiná osoba prohlásí, že je těhotná. U osob vysokého věku není stanovena pevná věková hranice. Kriteriem pro určení policisty, zda se o takovou osobu jedná, je především její fyzický vzhled a stav. Za osobu se zjevnou vadou nebo chorobou je třeba považovat osobu s ochrnutými končetinami, osobu pohybující se jen s pomocí invalidního vozíku nebo o berlích, osobu s podstatně sníženou mobilitou, osobu nevidomou. Za osobu mladší 15 let je třeba považovat osobu, o které policista tuto skutečnost zjistí z osobního dokladu, lustrací v evidenci obyvatel, nebo která o sobě před použitím donucovacího prostředku prohlásí, že je osobou mladší 15 let, nebo jiná osoba o ní před použitím donucovacího prostředku prohlásí, že se jedná o osobu mladší 15 let.

Zakročují-li policisté pod jednotným velením, rozhoduje o použití donucovacích prostředků a zbraně velitel zakračující jednotky. O použití donucovacích prostředků a zbraně může na místě zákroku rozhodnout též nadřízený tohoto velitele, který tímto rozhodnutím přebírá velení až do ukončení zákroku. Rozhodnutí velitele zakračující jednotky a jeho nadřízeného o použití donucovacích prostředků a zbraně musí být zadokumentováno na zvukovém nebo písemném záznamu.

Každý služební zákrok, při kterém bylo použito donucovacích prostředků nebo zbraně, je povinen příslušník Policie České republiky (dále jen "policista") bezodkladně ústně ohlásit svému nadřízenému s upřesněním, kterého donucovacího prostředku použil, z jakého důvodu a s jakým výsledkem. Pokud policista použil úderu střelnou zbraní, varovného výstřelu nebo zbraně, anebo jestliže při použití jiného donucovacího prostředku byla způsobena smrt, újma na zdraví nebo škoda na majetku, zpracuje ještě písemné hlášení. Písemné hlášení předá svému nadřízenému nejpozději do 24 hodin od ústního hlášení; jestliže policistovi nedovolí tuto lhůtu dodržet jeho momentální zdravotní stav nebo plnění důležitých služebních úkolů, učiní tak ihned, jakmile tyto důvody pominou. Vzniknou-li pochybnosti o oprávněnosti nebo přiměřenosti použití donucovacích prostředků nebo zbraně, anebo jestliže při jejich použití byla způsobena smrt, újma na zdraví nebo škoda na majetku, je nadřízený policisty povinen zjistit, zda jich bylo použito v souladu se zákonem nebo interním aktem řízení; o výsledku

tohoto zjištění sepíše úřední záznam. Použije-li policista donucovacího prostředku nebo zbraně v době mimo službu, je povinen jejich použití ihned ohlásit nejbližšímu útvaru Policie České republiky a dále postupovat jak je uvedeno shora.

Použití hmatů, chvatů, úderů a kopů sebeobrany, slzotvorných prostředků a obušku

Hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany, slzotvorné prostředky a obušek je policista oprávněn použít zejména, aby:

- a) zajistil bezpečnost jiné osoby nebo svou vlastní před protiprávním útokem, který bezprostředně hrozí, trvá nebo podle všech známek bude pokračovat,
- b) zabránil výtržnosti, rvačce, úmyslnému poškozování majetku nebo jinému protiprávnímu jednání, kterým je narušován veřejný pořádek,
- c) provedl eskortu osoby, která klade odpor,
- d) zabránil osobě předvedené, zajištěné, zatčené a zadržené na útvaru policie nebo umístěné v policejní cele napadat policistu nebo jinou osobu, či ničit zařízení služebních místností,
- e) zabránil násilnému vstupu nepovolané osoby do chráněných nebo střežených objektů nebo na místa, kam je vstup zakázán.

Hmaty a chvaty policista použije především k překonání pasivního odporu, např. k dokončení předvedení nebo zajištění, kdy osoba i po výzvě odmítá následovat policistu. Údery a kopy sebeobrany použije policista převážně jako prostředek k zastavení bezprostředního útoku a k vytvoření podmínek (získání prostoru a času) pro případné použití jiných, vhodnějších donucovacích prostředků. Policista si musí zde uvědomit, že v okamžiku, kdy bude chtít uplatnit hmat, nebo chvat k překonání pasivního odporu osoby, může nastat situace, kdy osoba ze stavu pasivity přejde k aktivní obraně, či útoku. *Pasivním odporem* je činnost osoby, kdy tato osoba nespolupracuje, odmítá uposlechnout pokyn policisty, ale jinak se vůči policistovi nedopouští násilí. Například odmítá nastoupit do služebního vozidla a zapírá se o střechu vozidla, různě se policisti zpěčují a tím se mu protiví při provádění služebního zákroku. *Aktivním odporem* je taková činnost osoby, kdy se osoba aktivně snaží zabránit policistovi v provedení nebo dokončení služebního zákroku, nebo dokonce na policistu útočí. *Hmatem* je sebeobranný nebo útočný prvek, jehož cílem je účelově působit bolest. Nejčastěji využívanými hmaty jsou bolestivé úchopy nebo tlaky na citlivá místa

lidského těla. *Chvat* je technický prvek převzatý z některé úpolové disciplíny, bojového sportu, jehož cílem je dostat soupeře do takové polohy, ve které se prohrává. Cílem chvatu nebývá působit bolest, ale blokovat a znehybnit soupeře. Patří zde techniky porazů, strhů, páčení, škracení a blokování. K těmto úkonům jsou policisté cvičeni. *Údery* jsou útočné techniky prováděné pažemi. K úderům využívají policisté různých úderových ploch, například čelo, pěst, hřbet pěsti a patu dlaně, které směřují na citlivá místa lidského těla.

Slzotvorné prostředky policista použije zejména na volném prostranství, přičemž by měl být brán v úvahu směr a síla větru, případně jiné proudění vzduchu. Mohou být použity buď při jednotlivých služebních zákrocích, nebo při zákroku pod jednotným velením. Slzotvorné prostředky používá policie především ve formě kapesního aerosolového slzotvorného rozstřikovače, tzv. KASR. Dále ve formě granátů a světlic se slzným plynem, nebo jako příměs do vody, při použití vodního stříkače, které nepoužívají zejména při služebních zákrocích pod jednotným velením. Podmínky pro optimální použití KASR jsou na vzdálenost 0,6 až 1,2 metru, nepoužívá se ve veřejných místnostech a uzavřených prostorách, kde může dojít k zasažení nezúčastněných osob a policistů. Používají se slzotvorné prostředky (CN, CS, OC) a jejich směsi. Účinek je závislý na duševním stavu agresivních osob a na jejich hladině adrenalinu. Slouží k otupení agresivity menšího davu, jednotlivce. Nejčastější je užití (CN) chloracetofenonu, který způsobuje slzení, škrábání v nose, tečení z nosu, pálení v hrdle a nezadržitelný kašel, nebo plynu (CS) 2 chlorbeniliden malonnitril, který způsobuje stejné, ale závažnější účinky jako předchozí, protože je silnější. Využívá se také (CR) dibenz(a)oxazepin, (OC) oleum capsicum, pepper, kajenský pepř, který se na rozdíl od předchozích nevypařuje a působí tak déle (kajenský pepř jsou jemně mleté chilli papričky, nejedná se o odrůdu pepře).

Je třeba si uvědomit, že rychlost proudu látky se po opuštění trysky snižuje. Zásah na vzdálenost 1,2 m trvá v bezvětrí cca 0,5 sekundy, kdy záleží na tlaku v nádobce. Účinek se po zásahu dostavuje cca po jedné sekundě, za tuto dobu lze však uskutečnit úder či kop osoby, která odmítá respektovat pokyn policisty. Použití slzotvorného prostředku po zahájení takového útoku není pak reálné a je nutné eliminovat odpor jinými donucovacími prostředky a poté slzotvorný prostředek aplikovat, pokud je to nutné. Slzotvorný prostředek je vhodné držet v natažené ruce, čímž se sníží riziko zpětného zasažení policisty. Efektivní je zasažení sliznice a proto tryskou nutno mířit na sliznice osoby (oči, nos, ústa), proti které policista zasahuje. Slzotvorný prostředek je vhodný také k vypuzení osob z úkrytů menších prostorů

(kabina vozidla, malá místnost), pokud jejich aplikaci dovolí pootevřené dveře a okna. Slzotvorné granáty se využívají při služebním zákroku proti skupině osob. Při použití slzotvorných prostředků je nutné počítat s tím, že útočník nebude bezpečně zastaven a vyřazení bude jen částečné, kdy se sníží jeho orientace a reakční doba k odporu. Pokud osoba v kladení odporu policistovi pokračuje, použijí se jiného donucovacího prostředku. Osoby ovlivněné požitím alkoholických nápojů a omamných látek mají sníženou citlivost sliznic a slzotvorný prostředek na ně nepůsobí.

Obuškem se pro účely tohoto pokynu rozumí všechny druhy a velikosti obušků, včetně obušku s příčnou rukojetí (tonfa). Slouží zejména k překonání odporu, kterým se osoba brání donucování ke splnění právní povinnosti nebo obraně policisty proti fyzickému útoku osoby. Z hlediska platných právních norem je nutné omezit údery na svalnatá místa těla, kde se nenacházejí důležité orgány. Místem vhodným k úderu obuškem tedy jsou záda, hýždě, stehna a paže. Je zakázáno používat údery na hlavu, krk, ledviny, břicha a podobně. Úderem do svalnaté části těla docílíme jen krátkodobého vyřazení útočníka nebo jeho zastrašení. Zvláště zimní oděv snižuje účinnost zásahu, zde se doporučuje opakovaně zasahovat předsunuté předloktí útočníka, které nebývá dokonale kryto oděvem. V současné době jsou policisté vyzbrojeni krátkým pryžovým obuškem a také obuškem s příčnou rukojetí z tvrzeného plastu, tzv. tonfou. Je na zvážení policisty, který z těchto prostředků bude při službě preferovat. Tzv. protikonfliktní policejní týmy, určené k vyjednávání s útočníky jsou vybaveny kovovými teleskopickými obuškami, které jsou nošeny složené skrytě ve vnitřní kapse kombinézy, aby policista vzbuzoval dojem, že není ozbrojen. Je použit pouze při útoku na policistu. Ve Velké Británii mají policisté ukryt obušek ze stejného důvodu ve vnitřní kapse saka.

Hlavní výhodou všech druhů obušků, které nahradily historickou šavli, je třeba spatřovat v tom, že prodlužuje účinný dosah policisty při zásahu. Obušek tonfa poskytuje ve srovnání s běžným obuškem mnohem širší spektrum obranných a útočných technik, jako údery přímé, nebo švihové, techniky škracení, páčení, porazy a kryty na všechna tělesná pásma. Jejich plné využití však vyžaduje speciální výcvik.

Použití pout

Pouta je policista oprávněn použít zejména ke spoutání eskortované osoby, která ohrožuje svoji bezpečnost, jiné osoby, policisty, poškozují cizí majetek nebo vzhledem k jejímu agresivnímu chování a charakteru protiprávního jednání je předpoklad, že se pokusí o útěk, nebo ke spoutání kterékoliv osoby při provádění služebního zákroku, jež ohrožuje svoji bezpečnost, jiné osoby, policisty, poškozují cizí majetek nebo vzhledem k jejímu agresivnímu chování a charakteru protiprávního jednání je předpoklad, že se pokusí o útěk.

Pouta policista použije, podle situace a chování poutané osoby, ke spoutání rukou vpředu nebo za zády, případně k vzájemnému připoutání dvou či více osob. Pouta lze připevnit k poutacímu pásu anebo použít pro připoutání osoby k vhodnému předmětu. Pouty se pro účely tohoto pokynu rozumí všechny druhy pout, včetně pout připevněných k poutacímu pásu, případně pouta pro spoutání nohou. Spoutání může být podle druhu útoku a stupně agresivity provedeno zejména vstoje bez opory nebo s oporou, v sedě, v kleče, vleže.

Při použití pout je nutné vědět, že pouta neposkytují policistovi dokonalou ochranu před spoutaným pachatelem, ze všech pout se dá uvolnit a mohou být pak použita jako zbraň proti policistovi. Pouta užívaná v policejní výzbroji zn. RALK mají všechna stejné klíčky. Spoutaná osoba si může stěžovat na otoky způsobené nedokrvením a bolestmi se samoutažení pout i neúmyslně samotným pachatelem tím, že svými rukama v poutech pohybuje, pakliže pouta nemají tzv. aretaci (zajištění pout proti silnějšímu sevření, stlačením aretační pojistky prostřednictvím hrotu na opačné straně klíčků). Služební pouta RALK užívaná u policie od roku 1953 tuto aretaci ještě nemají. Pro služební potřebu rozeznáváme *náramková pouta řetízková*, která jsou charakteristická krátkým řetízkem mezi náramky. Jejich nevýhodou je, že se dají přetřhnout, kdy při silném tahu na řetízek svár na oku řetízku praskne.

Náramková pouta pantová mají oblouky ok na ruce spojeny na stejném principu jako je dveřní závěr a díky této konstrukci jsou nepřetržitelná.

Náramková pouta eskortní jsou spojena řetízkem s možností upoutání rukou k pasu (eskontnímu opasku) osoby, takže ruce jsou spoutány k sobě zepředu a fixovány ve výši pasu bez možnosti je zvednout. Tomuto způsobu upoutání se mezi policisty říká takzvaně na „medvěda“.

Pouta palcová jsou malá a dobře přenosná, vhodná pro skryté nošení policistou. Nasazují se na palce rukou a jejich fixace se provádí zatažením oblouku pod články palcových kloubů. Je zde riziko, že při nasazení ženám a dětem s menšími klouby může spoutaná osoba palce vysunout i přes pevné utažení oblouků.

Plastové řemínky a šňůry jsou pouty pro jednorázové použití. Díky jejich nízké ceně a hmotnosti jich může mít policista u sebe několik a spoutat více útočníků, například výtržníků při sportovních utkáních. Tato pouta mají jednostranně fungující zatahující mechanismus bez možnosti zpětného chodu a klíčku. Po vsunutí pout jsou oblouky tahem utaženy kolem zápěstí a jejich sundání je možné jen pomocí k tomu určeného nože.

Zákrok nasazení musí být rychlý, a proto je nutná pravidelná údržba pout, k nejčastějším závadám patří špatné protáčení oblouku pout, což zabraňuje rychlému zaskočení při nasazení přes sílu setrvačnosti a ohnutí ramen náramků. Pouta musí být nošena tak, aby nepřekážela policistovi při činnosti a byla přesto snadno dosažitelná pro policistovu silnější ruku. Při nasazování pout mohou nastat obtíže například:

- sníženou flexibilitou ramenních kloubů pachatele, nebo jeho obezitou může být znesnadněno přiložení paží k sobě, aby mohl být spoután. Tuto situaci řešíme propojením dvou pout.
- nasazení pout mohou komplikovat dlouhé rukávy a hodinky. Řešením je vyhrnutí rukávu a připoutání pod hodinkami, nebo jejich odstranění.
- komplikovat poutání mohou tenké paže pachatele (ženy, mladiství), toto se řeší překřížením oblouků pout přes sebe, čímž se zúží průměr.

V jaké pozici bude mít pachatel paže (za hlavou, za zády) při poutání rozhoduje policista. Pachatele musí mít při poutání pod vizuální, verbální a taktilní kontrolou. Taktilní kontrolou se rozumí buď kontakt tělem (přimáčknutí na stěnu a blokování vlastním tělem) nebo uchop za prsty (palce nebo malíčky) pachatele. Někdy jsou úchopy prstů považovány za nasazování páky, účelem tohoto počínání policisty je však pouze taktilní kontakt s pachatelem pro snadné poutání. Kdyby pachatel chtěl, ruce vyprostí, ale tento úchop umožní policistovi okamžitě reagovat na tonus-impuls z jeho strany a až poté jej znehybní.

Nejčastěji využívána *poutací poloha je ve stoje*, kde je největší pravděpodobnost možného protiútoky, musíme zde co nejvíce omezit pohyb pachatele. Docílujeme toho maximálním rozkročením pachatele a vytočením jeho špiček nohou vně, čímž narušíme stabilitu pachatele. Vhodné je poutání pachatele opřeného o stěnu, nebo služební vozidlo. U polohy ve stoje se doporučuje poutání s rukama za zády a hřbety rukou sobě. Po přistoupení k pachateli následuje uchopení za palce rukou pachatele a natlačení jeho těla policistovým ramenem na stěnu – automobil. V případě kladení odporu je možno pachateli podmést (podkopnout) jeho nohu z vnitřní strany a pevněji jej přitlačit na stěnu. Po spoutání následuje realizace (prohlídky) oprávnění policisty přesvědčit se, zda pachatel nemá zbraň (§ 17 zákona o policii).

Poutací poloha v kleče představuje menší riziko pro policistu, než poutání ve stoje. Stojí-li pachatel rozkročen, s rukama nad hlavou je možno pokračovat ve výzvách směřující k zaujmutí polohy v kleče. Policista vydá povel, aby si pachatel pomalu klekl nejdříve na jedno koleno, pak na druhé koleno a dále, aby překřížil nohy a dal si ruce buď v týl, nebo za záda. Poté k němu policista přistoupí, přední nohou mu lehce přišlápne zkřížené nohy a nasadí pouta. Po spoutání jej policista za šíji stáhne hlavou na zem, přiklekne pachateli kolenem na šíji, čímž ho fixuje a provede prohlídku. Při stahování pachatelovy hlavy na zem je nutné jednou rukou držet pachatele za pouta a druhou za oděv, nebo rameno, aby prudce nepadl tváří na zem a nedošlo k jeho újmě na zdraví.

Poutací poloha v leže představuje nejbezpečnější poutací polohu. Pachatel již klečí, ruce má nad hlavou, policista jej vyzve, aby se pomalu opřel jednou rukou o zem, lehl si hrudníkem na zem a rozpažil. Pak jej nechá vytočit dlaně směrem nahoru, otočit hlavu na opačnou stranu než ze které k němu přistoupí policista. Pak jej vyzve, aby si dal za záda jednu a pak druhou ruku a vytočil ruce hřbety k sobě. Následuje rychlé přistoupení policisty

k pachateli přikleknutí jeho šíje. Policista uchopí pachatelovu bližší paži, přizvedne jí a přiklekne druhým kolenem jeho záda. Následuje přiložení pout, odpor pachatele policista eliminuje přenesením větší váhy na pachatelovu šíji. Kritická fáze následuje, když policista musí povolit tlak kolena na zádech, aby mohl přiblížit již spoutanou paži k jeho nespoutané a mohl nasadit druhý náramek pout. V tuto chvíli by se pachatel mohl vyprostit ze sevření. Po spoutání opět následuje prohlídka pachatele. Policista musí dodržovat při poutání tyto zásady:

- dostat pachatele do polohy, ve které bude moci co nejhůře útočit proti policistovi,
- přistupovat k pachateli tak, aby zbraň policisty byla na vzdálenějším boku od pachatele,
- pouta držet a nasazovat pouze jednou silnější paží. Policista je nejvíce ohrožen při nasazení prvního náramku, zde mu může pachatel pouta vytrhnout a způsobit policistovi zranění,
- pro rychlé spoutání se doporučuje náramky přikládat na kosti paží z vnitřní strany vřetení kosti, nikoliv z kosti loketní. Při tomto úkonu musí být pouta uchopena nadhmatem a náramky dovřeny neposlední zoubek. Po přiložení ke kosti se rychlým přitlačením pout na ruku náramky obemknou kolem pachatelovi paže a náramky dotáhnout,
- mít pod taktilní kontrolou pachatelovy paže, vždy tu, na kterou zrovna není nasazován náramek,
- poutat paže postupně, kdy nejdříve musí být spoutána silnější paže pachatele,
- nedržet současně pouta a zbraň, policista se musí soustředit na nasazení pout,
- taktické zásady je nutné dodržet i při snímání pout, nejprve se uvolní slabá ruka pachatele.

Použití služebního psa

Služebního psa je policista oprávněn použít zejména,

- a) aby zajistil bezpečnost jiné osoby nebo svou vlastní před protiprávním útokem, který bezprostředně hrozí, trvá nebo podle všech známek bude pokračovat,
- b) aby zabránil výtržnosti, rvačce, úmyslnému poškozování majetku nebo jinému protiprávnímu jednání, kterým je narušován veřejný pořádek,
- c) aby zabránil násilnému vstupu nepovolané osobě do chráněných nebo střežených objektů nebo na místa, kam je vstup zakázán,

- d) k pronásledování a případnému zadržení přecházející osoby, která se dopustila protiprávního jednání nebo osoby, která je, nebo má být eskortována,
- e) aby donutil osobu, která se dopustila protiprávního jednání, k opuštění úkrytu; za úkryt se pro účely tohoto pokynu považuje cokoliv, co policistovi znemožňuje sledovat činnost pachatele a to i v případě, je-li osoba ukryta částečně.

Policista použije služebního psa s náhubkem. Jestliže to vyžaduje povaha a intenzita útoku, popřípadě překonání odporu osoby, vůči níž služební zákrok směřuje, lze použít služebního psa i bez náhubku. Použití služebního psa jako donucovacího prostředku může pouze policista zařazený jako psovod. Donucovacím prostředkem je činnost služebního psovoda se psem na základě povelu daného policistou služebnímu psu. Přítomnost služebního psa s psovodem na místě služebního zákroku není donucovacím prostředkem.

Použití vytlačování koňmi

Policista je oprávněn použít vytlačování koňmi zejména k zastavení postupu, snížení agresivity, případně k rozptýlení osob, které narušují veřejný pořádek, jedná-li se o příležitostné sročení osob, konání neoznamované shromáždění nebo při konání zakázaného shromáždění (dále jen "shromáždění"), nebo k obnovení veřejného pořádku, dojde-li k narušení pokojného průběhu shromáždění a svolavatelé či pořadatelé se nepodařilo zjednat nápravu, nebo k zabránění protiprávnímu jednání, kterého se dopouštějí účastníci shromáždění, a nápravu se nepodařilo zjednat jiným způsobem, například služebním zákrokem proti jednotlivým pachatelům. Při vytlačování koňmi k rozchodu shromážděných osob se použije zejména těchto způsobů. Policisté na služebních koních se v sevřené řadě pomalu pohybují směrem ke shromáždění, nebo policisté na služebních koních se v sestavě pevného klínu pohybují klusem nebo cvalem k rozražení a rozptýlení shromáždění.

Policisté na služebních koních mohou být použiti k případnému oddělení proti sobě stojících narušitelů veřejného pořádku nebo osob dopouštějících se jiného protiprávního jednání. Při služebním zákroku policistů na služebních koních musí být mezi zakročujícími policisty na služebních koních a narušiteli veřejného pořádku zachována taková vzdálenost, aby při využití služebních koní byla možnost provedení služebního zákroku.

Použití technických prostředků k zabránění odjezdu vozidla

Technické prostředky k zabránění odjezdu vozidla (tzv. botička) je policista oprávněn použít v případech, kdy se řidič odmítne podrobit prováděným služebním úkonům a je zřejmé, že chce s vozidlem ujet, nebo klade pasivní odpor (odmítá vystoupit z vozidla, předložit doklady, popř. komunikaci s policisty a ve vozidle se zevnitř zajistí).

Použití technických prostředků k zabránění odjezdu vozidla v případě, že vozidlo bylo ponecháno na místě, kde je to zakázáno a jeho řidiče se nepodařilo zjistit, se neřídí podmínkami pro použití donucovacích prostředků.

Použití zastavovacího pásu a jiných prostředků k násilnému zastavení vozidla

Zastavovací pás policista použije k násilnému zastavení vozidla tj. k poškození pneumatiky, čímž znemožní řidiči pokračovat v jízdě. Lze jej zejména použít v případě pronásledování nebezpečného pachatele, nebo v případě, kdy jsou dány zákonné podmínky pro použití zbraně. Tento způsob donucení k zastavení vozidla je méně důrazný než použití zbraně. K jeho použití musí být zvoleno takové místo, aby násilným zastavením vozidla nebyl ohrožen život, zdraví a majetek jiných účastníků silničního provozu, případně dalších nezúčastněných osob. Policista je oprávněn použít zastavovací pás a jiné prostředky k násilnému zastavení vozidla, jestliže řidič vozidla na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštního právního předpisu nezastaví. Jinými prostředky k násilnému zastavení vozidla se rozumí zejména služební motorové vozidlo, vozidlo speciální techniky, povoz a stavební mechanismy.

Použití vodního stříkače

Vodní stříkač jsou policisté oprávněni použít zejména při služebním zákroku proti osobám, které protiprávním jednáním narušují veřejný pořádek, nebo se dopouštějí jiného protiprávního jednání a neuposlechly výzvy, aby od svého jednání upustily, aby se rozešly nebo aby opustily určené prostory.

Vodní stříkač (vodní dělo) se používá převážně při provádění služebních zákroků pod jednotným velením. Náplní vodního stříkače je voda nebo roztok vody a slzotvorného prostředku s využitím přiměšovacího zařízení (dále jen "voda"). Vodní stříkač obsluhují policisté vyčlenění a vyškolení pro činnost řidiče vozidla a obsluhy ovládače proudnice vody (dále jen "osádka").

Příprava vodního stříkače k použití. Před použitím vodního stříkače provede osádka kontrolu funkčnosti vozu včetně kontroly a doplnění pohonných hmot, jeho naplněnosti vodou, funkčnosti čerpadla a průchodnosti proudnice (trysek). Osádka musí být předem seznámena s místy možného nasazení vodního stříkače, trasou přesunu vozidla a příjezdovou trasou k místům možného nasazení, vhodnými místy k zaparkování vozidla, místa pro zaujetí pozice vozidla při jeho nasazení a odjezdovou trasou, místy zdroje vody možného doplnění vodního stříkače apod. Seznámení provede nadřízený služební funkcionář.

Nasazení vodního stříkače. Vodní stříkač nesmí být nasazen samostatně. Musí být doprovázen dalším vhodným motorovým vozidlem, např. dalším vodním stříkačem, ale vždy vozidlem s barevným označením Policie České republiky nebo potřebným počtem policistů, stanoveným dle konkrétní situace a místa služebního zákroku. Účelem je ochrana samotného vodního stříkače, zamezení přístupu nepovolaných osob k němu a zabezpečení ochrany zdraví a života všech osob pohybujících se v blízkosti vodního stříkače. Vodní stříkač se při nasazení umísťuje za operační skupinu policistů (kordon policistů) ve vzdálenosti, která se rovná minimálně nejmenšímu možnému účinnému dostřiku proudu vody.

Před použitím vodního stříkače vydá velitel služebního zákroku pokyn veliteli osádky k přípravě použití vodního stříkače povelom “VODNÍ STŘÍKAČ – PŘIPRAVIT!”. Osádka překontroluje a nasměruje proudnice vody (trysky) v předpokládaném směru a úhlu jejich použití. Po vydání povelů policistům operační skupiny pořádkové jednotky “ZA ŠTÍTY – ZAKLEKNOUT!” (jejich přímý kontakt s davem) nebo “KORDON – ROZEVŘÍT!” (bez přímého kontaktu s davem) je možné použít proudu vody z vodního stříkače. Na povel

velitele služebního zákroku “VODNÍ STŘÍKAČ – NEPŘÍMÝ PROUD!” je proud vody směřován vrchním obloukem nad hlavy osob shromážděných v davu, za účelem jejich pokropení shora a donucení k rozchodu. Na povel velitele služebního zákroku “VODNÍ STŘÍKAČ – PŘÍMÝ PROUD!” je proud vody zaměřen na nohy v první řadě davu za účelem jeho zastavení, zabránění v jeho postupu a donucení shromážděných osob k rozchodu. Při stříkání vodního proudu je třeba brát v úvahu i charakter a povrchové složení terénu a omezit tak možnost uvolnění kamenů, šterku apod., aby nedošlo ke zranění osob. Stříkání vodního proudu lze provádět ze stojícího vozidla nebo i za jízdy. Intenzita vodního proudu a doba jeho použití je závislá na konkrétní situaci a měla by být přiměřená způsobu jednání osob, proti nimž se zakročuje. Pomine-li důvod k použití vodního stříkače jako donucovacího prostředku nebo je-li to z taktických či technických důvodů (např. šetření vodou) vhodné, vydá velitel služebního zákroku povel “VODNÍ STŘÍKAČ – VODU ZASTAVIT!” a obsluha vodního stříkače ukončí stříkání proudu vody. Po dobu používání proudu vody se záznamovou technikou dokumentují všechna místa, kam proud vody směřoval a jeho výsledky, včetně chování a jednání shromážděných osob, které se dopouštějí protiprávního jednání.

Ukončení použití vodního stříkače. Vodní stříkač končí svou činnost na povel velitele služebního zákroku, velitele pořádkové jednotky, popřípadě nadřízeného služebního funkcionáře, nebo po dosažení požadovaného cíle (zastavení či donucení k rozchodu agresivního davu nebo po ukončení jeho protiprávního jednání), nebo po vystříkání obsahu vody. Při ukončení použití vodního stříkače zůstává vodní stříkač připraven k případnému dalšímu použití. Z místa nasazení odjíždí až na pokyn velitele služebního zákroku po určené trase. Při ukončení použití vodního stříkače v době, kdy služební zákrok ještě není dokončen, a je-li předpoklad opětovného použití vodního stříkače, je nutno zajistit jeho doplnění vodou nebo jej nahradit dalším vodním stříkačem. Je-li to technicky možné, provádí se doplnění vody na místě se zajištěním jeho ochrany. Není-li to možné, doplní se obsah vody na jiném předem určeném místě, po předem stanovené trase, převážně v doprovodu dalšího policejního vozidla. Po doplnění obsahu vody se vrací na místo služebního zákroku nebo do zálohy na předem určené místo pro případ jeho vyslání k dalšímu služebnímu zákroku.

Použití jiného zdroje proudu vody. Je-li použit jiný zdroj proudu vody, např. pouliční hydrant nebo obdobné zařízení, postupuje se obdobně jako při použití vodního stříkače. Proud vody z jiného zdroje může při služebním zákroku použít jen k tomu vyškolený policista.

Ukončení nasazení vodního stříkače. Po ukončení nasazení vodního stříkače sepíše osádka stručný záznam o jeho použití, v němž kromě důvodů (zákonné ustanovení, povely nadřízeného) uvede kolik vody, a jakým způsobem byla vystříkána. Dojde-li ke zranění osádky či k poškození nebo technické závadě na vodním stříkači, vyznačí tyto skutečnosti v záznamu, který předá veliteli služebního zákroku k vyhodnocení použití donucovacích prostředků a k zařazení do dokumentace pro celkové vyhodnocení provedeného bezpečnostního opatření.

Použití zásahové výbušky

Účelem použití zásahové výbušky je krátkodobé zneschopnění (strnutí, psychické ochromení) nebezpečného pachatele nebo jiných osob, které se dopouštějí protiprávního jednání. Zásahovou výbušku je policista oprávněn použít zejména v terénu či uzavřeném prostoru při služebním zákroku proti nebezpečnému pachateli, jestliže se nevzdá nebo se zdráhá opustit úkryt, nebo proti nebezpečnému pachateli, který ohrožuje nezúčastněné osoby (rukojmí), nebo proti osobám, které protiprávním jednáním narušují veřejný pořádek, nebo se dopouštějí jiného protiprávního jednání.

K tomuto účelu jsou využívány univerzální granátometry, které jsou uzpůsobeny na přímou a nepřímou střelbu do davu. Používají se kouřové, slzné, barvicí světelné a zvukové nábojnice. V náboji je cca 200 ks gumových kuliček, které se po vystřelení odrážejí od země a působí tak na dav. Jako prostředek aktivní ochrany se používá zásahová výbuška P-1. Po jejím iniciování vytržením třecího rozněcovače dochází do 3 sekund k reakci. Z pouzdra vyletí 14 létavic s raketovými motorky, které nevypočitatelně létají po prostoru, odrážejí se od stěn, předmětů a vydávají oslňující záblesky a vybuchují. Po vyhoření motorků explodují. Agresivní dav se pod jejím vlivem vrhá na zem a zakrývá si hlavu a oči, výbuchy jsou pro sluch na hranici bolestivosti. Výbuška žádná zranění mimo modřin, šoku nezpůsobuje. Dav je psychologicky nucen i po odeznění ležet na zemi.

Použití úderu střelnou zbraní

Úder střelnou zbraní je policista oprávněn použít v sebeobraně, nebo je-li bezprostředně ohrožen život a zdraví jiné osoby a účelu nelze dosáhnout jiným způsobem. Úderu střelnou zbraní při služebním zákroku nelze použít v případě, kdy má policista zasunut náboj v nábojové komoře, a to ani v případě, je-li zbraň zajištěna proti náhodnému výstřelu. Uvedené omezení se nevztahuje na případy, kdy policista jedná v nutně

obraně, tedy použití úderu střelnou zbraní v případě, že je náboj zasunut v nábojové komoře je vázáno na splnění podmínek nutné obrany.

Úder střelnou zbraní jako donucovací prostředek policista použije při nenadálém napadení v sebeobraně, zápase zblízka, když se dostane do tísně a nemá možnost požit jiné donucovací prostředky a střelbou do útočníka by došlo k ohrožení života jiných osob. Zbraň se použije k úderu tak, aby bylo dosaženo chvilkového přerušení útoku, nebo tísně a byl získán čas k použití jiných donucovacích prostředků. Úder střelnou zbraní může být veden proti tělu útočníka jako silné „bodnutí“ hlavní zbraně do měkkých tkání útočníka, nebo naplocho pistolí položenou na otevřené dlani a úderem jako při použití tzv. facky. Známý jsou také způsoby, kdy je zajištěná pistole uchopena policistou za hlaveň a údery jsou vedeny pažbou pistole, která směřuje podél malíkové hrany dlaně.

Použití hrozby střelnou zbraní

Před použitím hrozby střelnou zbraní policista zváží, zda účelu sledovaného služebním zákrokem nelze dosáhnout použitím jiného donucovacího prostředku. Hrozbu střelnou zbraní je policista oprávněn použít zejména, aby zajistil bezpečnost jiné osoby nebo svou vlastní před protiprávním útokem, pokud útok bezprostředně hrozí, trvá nebo podle všech známek bude pokračovat, nebo aby zabránil útěku prchající osoby, která byla přistižena při páchání úmyslného trestného činu, či je důvodně podezřelá z jeho páchání, je nebo má být eskortována. Dále aby zabránil násilnému vstupu nepovolaných osob do chráněných nebo střežených objektů nebo na místa, kam je vstup zakázán.

Policista je oprávněn připravit si střelnou zbraň, vyjmout jí z pouzdra již před zákrokem a pod hrozbou namířené střelné zbraně vyzvat pachatele, aby upustil od svého jednání a zamezil tak případnému útoku z jeho strany. Při použití donucovacího prostředku hrozba střelnou zbraní, by neměl být ukazovák spouštěcí ruky položen na spoušti, ale musí být natažen podél těla zbraně, nebo opřen o lučík zbraně, tak aby nemohla být například při leknutí spuštěná střelba. Zároveň musí před použitím hrozby střelnou zbraní policista zvážit, zda zasune náboj do nábojové komory a tím vyřadí zbraň pro možnost donucovacího prostředku úder střelnou zbraní. Po zasunutí náboje do komory, může následovat jen varovný výstřel, nebo použití zbraně.

Použití varovného výstřelu

Před použitím varovného výstřelu policista zváží, zda účelu sledovaného služebním zákrokem nelze dosáhnout použitím jiného donucovacího prostředku. Varovného výstřelu je policista oprávněn použít zejména, aby zajistil bezpečnost jiné osoby nebo svou vlastní před protiprávním útokem, pokud útok bezprostředně hrozí, trvá nebo podle všech známek bude pokračovat, nebo aby zabránil útěku prchající osoby, která byla přistižena při páchání úmyslného trestného činu, či je důvodně podezřelá z jeho páchání, je nebo má být eskortována. Dále aby zabránil násilnému vstupu nepovolaných osob do chráněných nebo střežených objektů nebo na místa, kam je vstup zakázán.

Před použitím varovného výstřelu je policista povinen posoudit svůj momentální fyzický a psychický stav (např. fyzické vyčerpání, stres), aby použitím varovného výstřelu neohrozil jiné osoby. Při použití varovného výstřelu je policista povinen dbát nutné opatrnosti se zřetelem na charakter místa a okolí služebního zákroku (koncentrace obyvatel, bytová zástavba, hustota silničního provozu, terén, noční a denní doba, povětrnostní podmínky). Varovný výstřel musí být veden do bezpečného prostoru tak, aby po celé dráze účinného dostřelu bylo vyloučeno ohrožení života, zdraví a majetku nezúčastněných osob a osoby, proti které směřuje služební zákrok. Při nesplnění těchto podmínek se varovného výstřelu jako donucovacího prostředku nepoužije. Varovného výstřelu nelze použít jako opětovné výzvy nebo znamení k zastavení dopravního prostředku, které jsou podmínkou pro použití zbraně.

Varovný výstřel je jedním z nejdůležitějších donucovacích prostředků. Pro osobu proti níž je použit znamená, že v případě neuposlechnutí policisty může následovat střelba proti ní. Předpokládaný účinek varovného výstřelu tedy je, že osoba ustane v útoku, vzdá se, opustí úkryt, nebo zastaví motorové vozidlo. Varovný výstřel je zpravidla veden do vzduchu a ve výjimečných případech do země, pokud je podklad měkký a nehrozí odražení střely. Najíždění automobilem na policistu, který auto staví ke kontrole je považováno za útok na veřejného činitele se zbraní (autem) a policista je zde oprávněn tento útok opětovat střelbou.

Použití speciálních donucovacích prostředků

Použití speciálních donucovacích prostředků policisty se řídí příslušným ustanovením § 39a odst. 1 zákona o policii. Speciální donucovací prostředky jsou dočasně zneschopňující prostředky, speciální vrhací prostředky, pokud nemají povahu zbraně nebo speciální zbraně; speciální úderné prostředky a speciální zbraně. Speciální zbraně jsou odstřelovací puška;

broková zbraň; zbraň s tlumičem zvuku; zbraň se zařízením na osvětlení cíle; mechanická střelná zbraň; speciálně upravená střelná zbraň; výbušnina, speciální výbušný předmět a speciální náloživo.

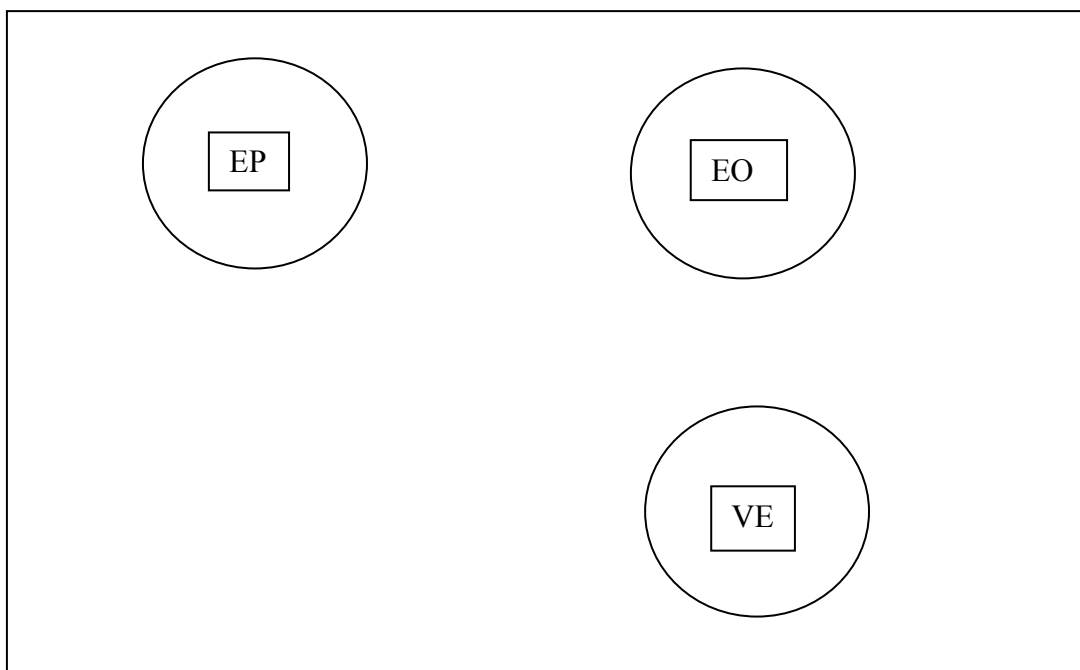
Dočasně zneschopňujícími prostředky se rozumí prostředky založené na principu elektroindukce, jako jsou různé paralyzátory s využitím elektrošoku, narkotizační prostředky vymetené z mechanické nebo střelné zbraně, dočasně oslepující nebo ohlušující apod. Patří zde *dotekové paralyzery* o výboji 50 až 900 kV. Napájí se běžnou 9V baterií. Šokový výboj zasáhne tělo i přes oděv v počtu 15 vysokonapěťových pulsů za sekundu. *Elektrické štíty* k potírání agresivního davu. Povrch štítu je pokryt kovovými pásky tak, aby měl zasahující orgán mezi nimi výhled. Každá páska po sobě jdoucí je jiného elektrického potenciálu. Při kontaktu tělem se osoba dotýká více pásků. Spoušť se nachází v držadle štítu. *Elektrické opasky* používané k transportu zadržených osob. Jedná se o opasek, který si sama transportovaná osoba nemůže sundat. Může pachatele paralyzovat elektrickým výbojem při jeho útěku, nebo jen jeho svévolným vzdálením se od prostředku. Elektrody bývají dvě, na každé části zad jedna (například RB-7000). *Mobilní zátarasy*, jako elektroimpulsní zastavovací systémy, což je dálkově řízený vozík s raketovým motorem a ohebnými anténami. Vozík vjede pod vozidlo a elektromagnetickým impulsem přes antény dotýkající se podvozku a vyřadí motor. *Tasery*, jde o malé ruční paralyzery. Při zmáčknutí spouště vystřelí dvě kovové šipky pomocí bezdýmového střelného prachu. Za každou se odvíjí tenký kovový drát, vodič elektrického proudu. Dostřel je cca 5 m. Šipky se 4mm hroty se zabodnou přes oděv do těla útočníka. Jedním drátkem postupuje proud, který prochází tělem a vychází druhým drátkem zpět do pistole. Šipky mají tupé rozšíření bránící hlubšímu vniknutí do těla útočníka. Efektivně lze zbraň použít při vzdálenosti šipek asi 20 cm od sebe. Míří se vždy do hrudníku a do zad. Existují tasery, kde je hnací silou šipek pyrotechnický nebo pneumatický výmet. Pneumatické výmety mají kratší dostřel, cca 2 – 3 m. *Prostředky se světelným účinkem*, jsou ruční svítilny se zábleskovou funkcí a munice pyrotechnického principu. Obojí způsobuje záblesk světla, který za tmy způsobí dočasné oslepnutí na dobu cca 5 – 10 min. Používají se také jako ruční granáty. Vyzařují elektromagnetickou energii v optické části elektromagnetického spektra, využívají se koherentní nebo nekoherentní vlny. *Prostředky se zvukovým účinkem* jsou prostředky, které vedle světelného efektu využívají efekt zvukový. Vysokofrekvenční zvuk proniká do budov a při intenzitě okolo 100 db působí na uši a nervový systém. Způsobuje pocity nevolnosti a narušuje rovnováhu pachatelů. Při 130 až

150 db překračuje hranici bolestivosti a narušuje se dýchání a zažívání. Vznikají stavy typické pro epilepsii. V praxi se užívají také ruční akustické granáty, které dočasně ohluší a šokují agresivní osobu a odvádějí její pozornost. Na trhu jsou kapesní sirény, které spoléhají na to, že zvukem odradí útočníka, jelikož tím na sebe upozorní okolí. Proti útočícím psům se používají generátory ultrazvuku s dosahem cca 5 m. Speciálními údernými prostředky se rozumí například boxery, nunčaky a beranidla. Speciální donucovací prostředky mohou použít policisté při služebních zákrocích zejména proti nebezpečným pachatelům nebo v případech, kdy jsou hromadně ohroženy životy osob, při braní rukojmích, při loupežných přepadeních bankovních domů, únosech letadel, vězeňských vzpourách apod.

Zásady provádění eskorty osob policejním orgánem

Eskorta prováděná pěšky

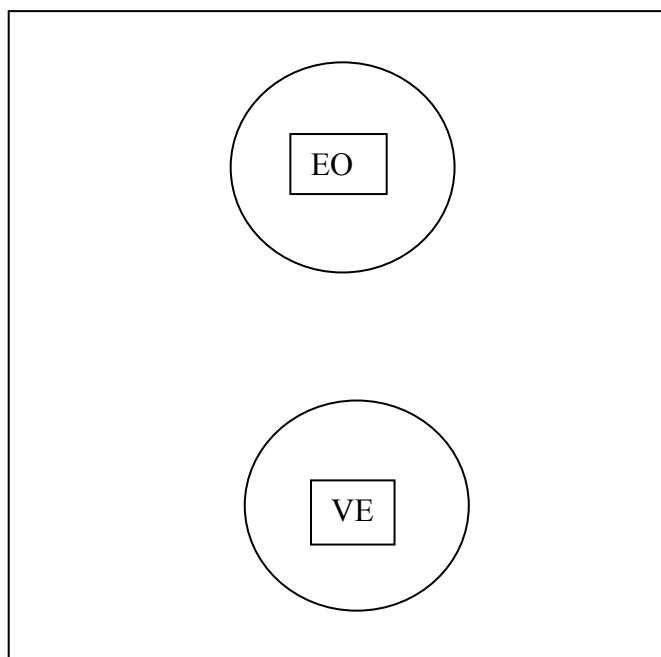
Eskortu lze provádět pěšky jedním nebo více policisty. Trasa eskorty prováděné pěšky se určuje po méně frekventovaných ulicích a to z důvodu, aby eskortovaná osoba měla co nejmenší kontakt s ostatními osobami. Při eskortě prováděné dvěma policisty, která je schématicky vyobrazeno na obrázku se velitel eskorty nachází za eskortovanou osobou ve vzdálenosti přibližně 1,5 m. V případě potřeby je schopen provést proti eskortované osobě služební zákrok, dále vydává eskortované osobě příkazy o směru prováděné eskorty. Druhý eskortující policista jde vedle eskortované osoby v takové vzdálenosti, aby byl v případě potřeby schopen zamezit útěku této eskortované osoby.

Eskorta osoby prováděná dvěma policisty

(EP – eskortující policista, VE – velitel eskorty, EO – eskortovaná osoba)

V případě, že eskortu osoby musí provést policista sám (schématicky vyobrazeno na dalším obrázku), rozhodne se takto pouze v případě, že tuto eskortu nelze provést jiným způsobem. Při provádění této eskorty eskortující policista jde za eskortovanou osobou v takové vzdálenosti, aby v případě pokusu o útěk mohl tuto osobu zadržet nebo v případě potřeby proti této osobě provést služební zákrok. Zde se rovněž doporučuje vzdálenost přibližně 1,5 m.

Eskorta osoby prováděná jedním policistou

(VE – velitel eskorty, EO – eskortovaná osoba)

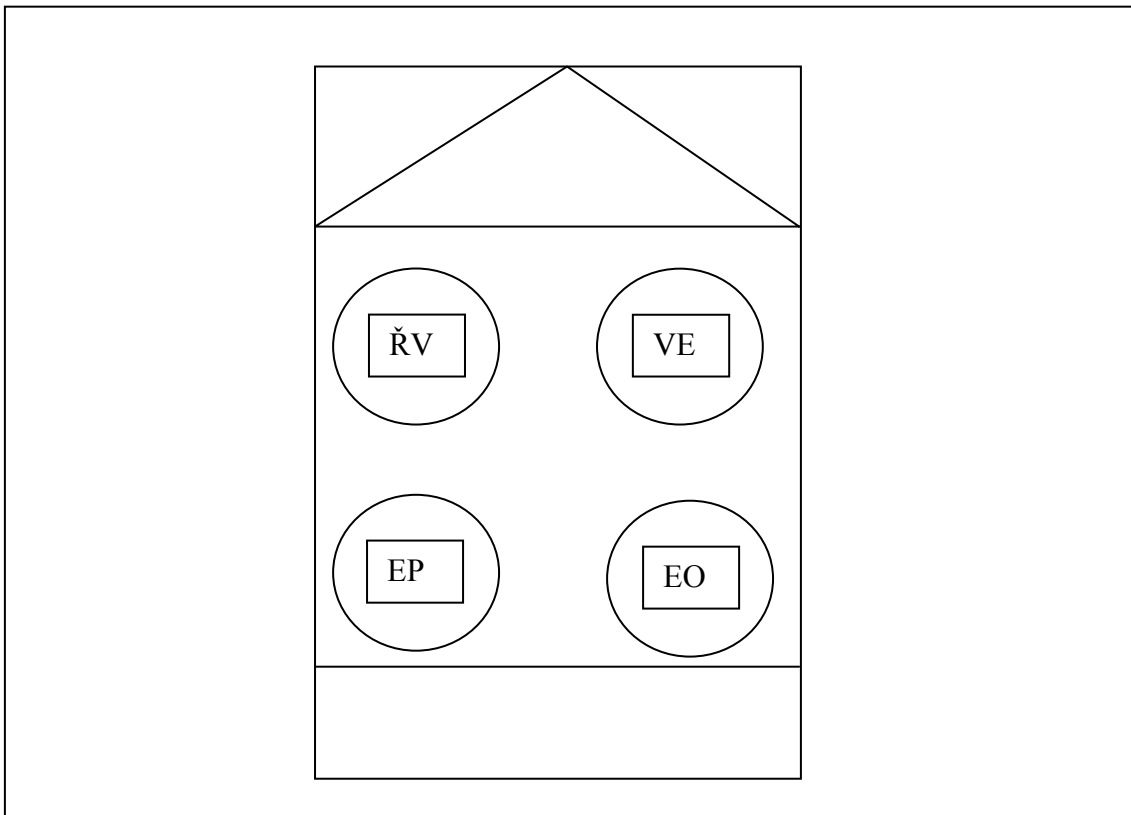
Eskorty osobním motorovým vozidlem

Pro potřeby tohoto textu tímto uvažujeme vozidla, v nichž počet míst pro přepravu není větší než pět. V takovýchto vozidlech smí být najednou eskortována pouze jedna osoba. Při provádění eskorty osobním motorovým vozidlem je počet eskortujících policistů minimálně dva.

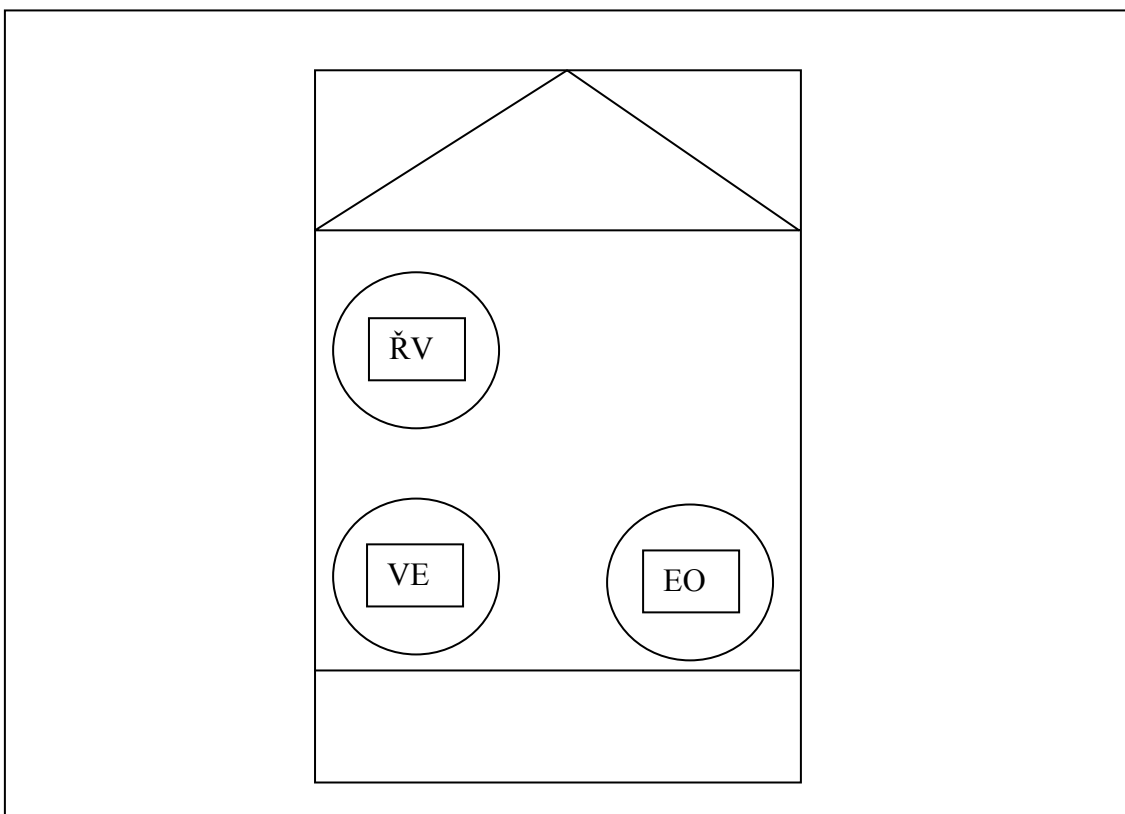
Při provádění eskorty třemi policisty (schématicky vyobrazeno na obrázku) si na zadní sedadlo za řidiče sedá eskortující policista, na sedadlo spolujezdce velitel eskorty. Na zadní sedadlo za spolujezdcem je umístěna eskortovaná osoba.

Při provádění eskorty dvěma policisty (schématicky vyobrazeno na obrázku) za řidiče usedá druhý eskortující policista a na místo za spolujezdcem je umístěna eskortovaná osoba. Místo vedle řidiče zůstává prázdné. Umístění eskortované osoby na zadní sedadlo za sedadlem spolujezdce se provádí z bezpečnostních důvodů, aby eskortovaná osoba nesesedla přímo za řidičem, kterého by mohla při jízdě ohrozit spoutanýma rukama.

Rovněž vedle eskortované osoby na zadním sedadle musí vždy sedět eskortující policista, aby v případě potřeby mohl proti eskortované osobě zakročít.

Eskorta osoby osobním motorovým vozidlem prováděná třemi policisty (ŘV – řidič vozidla, EP – eskortující policista, VE – velitel eskorty, EO – eskortovaná osoba)

Eskorta osoby osobním motorovým vozidlem prováděná dvěma policisty

(ŘV – řidič vozidla, VE – velitel eskorty, EO – eskortovaná osoba)

Při provádění eskort osobními motorovými vozidly je nutné zamezit eskortované osobě možnost otevření dveří vozidla z vnitřní strany. Tomu se zamezí převážně technickými prostředky osobního motorového vozidla. V případě, že technické prostředky vozidla zamezení otevření dveří z vnitřní strany vozidla neumožňují, provede se opatření přiložením pout eskortované osobě.

Eskorty prováděné speciálními (komůrkovými) automobily

Při provádění eskort speciálními automobily se počet míst ve vozidle rovná počtu eskortovaných osob, přičemž musí být brán zřetel na to, že v prostoru kde se nacházejí eskortované osoby, se nacházejí i eskortující policisté. Počet eskortujících policistů v prostoru pro eskortované osoby se přitom volí podle počtu eskortovaných osob a jejich charakteristiky. Při nastupování do takovýchto vozidel eskortující policisté odevzdají své služební zbraně veliteli eskorty a do prostoru s eskortovanými osobami nastupují pouze se slzotvornými prostředky a obuškem. Velitel eskorty poté prostor z venkovní strany s eskortujícími policisty a eskortovanými osobami uzavře. Velitel eskorty se poté usadí na místo spolujezdce vedle

řidiče. Příklad takového speciálního vozidla využívaného vězeňskou službou je vyobrazen na obrázku.

Speciální eskortní vozidlo využívané Vězeňskou službou k provádění eskort

Při provádění eskort mohou být tato speciální vozidla vybavena oddělovacím prostorem mezi eskortujícími policisty a eskortovanou osobou. Zde se tyto osoby usazují na lavici a v případě jejich agresivního chování je možno tyto osoby znehybnit skopnout tyčí, která je zde připevněna a která se poté ve spodní poloze zajistí zámkem.

Eskorty prováděné autobusy

Tyto eskorty jsou prováděné převážně vězeňsko – eskortními oddíly a při běžném výkonu služby policisty se s těmito druhy eskort nesetkáme. Počet eskortovaných osob se rovná počtu míst autobusu. Eskortované osoby při nástupu do autobusu zaplňují místa od zadu směrem dopředu. Při provádění eskort autobusy musí být všechny okna autobusu uzavřená. Příklad takového autobusu využívaného vězeňskou službou je vyobrazen na obrázku.

Autobus využívaný vězeňskou službou k provádění eskort

Eskorty prováděné nákladními automobily

Tyto eskorty se provádějí jen zcela výjimečně. Počet eskortovaných osob nesmí překročit počet míst určených k přepravě osob. Policisté provádějící eskortu pomocí nákladního vozidla mají zbraně po celou dobu eskorty u sebe. Eskortující policisté jsou umístěni v rozích nákladního prostoru.

Eskorty prováděné dalšími prostředky

Mezi další prostředky, kterými lze provádět eskorty osob, jsou letadla a vrtulníky. Provádění eskort těmito prostředky není v naší republice běžné. Tyto eskorty se provádějí na větší vzdálenosti a provádějí je pouze speciálně vyškolení policisté ze znalostí letecké přepravy. Při eskortě leteckými prostředky se eskortované osobě vždy přikládají pouta, která se sejmou nejdříve po vystoupení osoby z prostředku.

Dále je možno při eskortě využít prostředků hromadné přepravy osob. Tyto eskorty se rovněž provádějí zcela výjimečně a to pouze v případě, že eskortu nelze zajistit jiným vhodnějším způsobem. Zde je v první řadě potřeba zabezpečit, aby eskortovaná osoba nepřišla do styku s ostatními cestujícími, dále aby neměla přístup k oknům dopravního prostředku. Při provedení eskorty vlakem se zabezpečí samostatné kupé v blízkosti WC, eskortovaná osoba se neumísťuje u okna ani dveří kupé. Při nastupování i vystupování z vlaku eskortující policisté i s eskortovanou osobou nastupují jako poslední a při opouštění nádražní haly, pokud je toto možné, využívají bočních vchodů. Při provádění eskort těmito prostředky je nutné zabezpečit, aby eskortovaná osoba nebyla v kontaktu s dalšími cestujícími.

Vybavení osobních motorových vozidel v zahraničí

V policejní praxi se pro běžný výkon služby využívají pětimístná vozidla, tato vozidla slouží i k eskortě zadržených osob. Nezbytnou úpravou těchto vozidel se stává dělicí přepážka mezi zadními a předními sedadly. Tato přepážka odděluje eskortující policisty od eskortovaných osob a tím se zamezuje možnému fyzickému útoku na policisty ze strany eskortované osoby. Tato přepážka je vyrobena z pevného materiálu, který lze jen těžko rozbít a to i za pomoci mechanických nástrojů, které mohou mít eskortované osoby při sobě. Tyto stěny jsou vybaveny malým odsuvným okénkem, které lze aretovat pouze ze strany předních sedadel. Zadní sedadla a okna lze blokovat z prostoru předních sedadel, aby eskortovaná osoba nemohla těchto prvků využít k útoku z vozidla.

Pro případné připoutání agresivních eskortovaných osob slouží různé systémy pásů. Aby připoutaná osoba nemohla zvednout nohy a poté bušit do dělicí přepážky, bývají některé vozy vybaveny sklopnou tyčí, kterou jsou tyto osoby zafixovány v pozici, aby nemohly nikoho ohrozit. Dále se k zamezení pohybu eskortované osoby používají nylonové pásy, které se omotají kolem kotníků eskortované osoby, a konec pásky se přibouchne zadními dveřmi vozidla. Tyto pásy jsou cenově dostupnou alternativou a nevyžadují speciálních úprav automobilu.

Obrázek - možnost aplikace pásu na zadním sedadle policejního vozidla

Rizika spojená s eskortou osob

Kriteriem pro stanovení rizika při provádění eskort je v první řadě charakteristika eskortované osoby. V případě zvýšeného rizika je potřeba uvažovat způsob možného napadení eskortujících policistů a k tomu využitých technických prostředků popřípadě střelných zbraní.

Při provádění eskort nebezpečného pachatele se ve většině případů jedná o plánované eskorty. Zde hrozí větší riziko při provádění eskorty ze strany spolupachatelů než ze strany útoku samotné eskortované osoby. Riziko spočívá v možnosti pokusu o osvobození spolupachatele anebo o jeho zneškodnění. V obou případech je zde velké riziko pro eskortující policisty, že mohou být při těchto pokusech zraněni nebo zabití. Při plánování takovéto eskorty se připraví více shodných vozidel, která se použijí při eskortě. Eskortovaná osoba se bude nacházet pouze v jednom z těchto vozidel, v ostatních vozidlech se budou nacházet figuranti. Jako figuranti se používají osoby stejných nebo alespoň přibližných tělesných proporcí. Eskortované osobě i figurantům se na hlavu nasazují kukly k zamezení jejich rozpoznání případnými útočníky při nastupování nebo vystupování z vozidel a také

z důvodů, aby eskortovaná osoba neznala trasu eskorty nebo místo, kde je umístěna. Nikdo z eskortujících policistů ani eskortovaná osoba by neměli předem vědět, ve kterém vozidle bude faktická eskorta provedena. Každé z těchto vozidel má naplánovanou jinou trasu, tak aby se v jejím průběhu vozidla nesečkala. O provádění této eskorty a o její trase by se eskortující policisté měli dovědět až těsně před jejím započtím z důvodu zajištění bezpečnosti samotných policistů, eskortované osoby a v zájmu utajení. Rovněž je zjišťována aktuální dopravní situace z důvodu vytváření kolon vozidel či uzávěry. V důsledku takovýchto situací by mohlo dojít k zastavení eskortujících vozidel, s čímž je spojená snadnější možnost napadení těchto vozidel či jejich nemožnost rychlého ujetí z ohrožené oblasti. Za tímto účelem se nad prostorem, kde dochází k eskortě, nachází vrtulník, který celou situaci sleduje a podává aktuální informace řídicímu středisku, které může v případě potřeby rozhodnout o změně trasy eskortujících automobilů. K technickým zabezpečením vozidla patří zatemněná skla, aby nebylo možno do eskortovaného vozidla vidět a tím ohrozit eskortovanou osobu. Policisté provádějící eskortu takovéto osoby používají k ochraně svého zdraví neprůstřelné vesty, helmy, brýle k ochraně zraku a plynové masky. Rovněž mají zakryté obličejy kuklami, aby byla zamezena možnost jejich rozpoznání a identifikace ze strany spolupachatelů z důvodu případné pomsty. Policisté, kteří provádějí eskorty nebezpečných pachatelů, jsou kromě pistolí vyzbrojeni samopaly nebo brokovými zbraněmi.

Policie je oprávněna se u eskortovaných osob před započtím eskorty přesvědčit, zda-li osoba u sebe nemá zbraň. Zbraní se pro potřeby tohoto textu chápe vše, čím lze učinit útok proti tělu důraznější (např. klíče, řetízky, nože). Tímto se myslí všechny předměty, které by mohla eskortovaná osoba použít proti eskortujícím policistům nebo dalším osobám a tímto jim způsobit závažnější zranění. Ne vždy však z ohledu na prováděnou činnost lze tuto prohlídku zajistit s dostatečnou precizností. To platí především při mimořádných událostech, kdy je zapotřebí eskortovanou osobu vyvést z davu a rychle přemístit. Provedení takovéto prohlídky je značně obtížné např. u osob v podnapilém stavu a osob, u kterých jejich rodinní příslušníci „brání“ v eskortě, nebo osob majících různé tělesné protézy. Dutá místa protézy poskytují vhodné místo pro ukrytí zbraně. Rovněž hrubé oblečení v zimních měsících značným způsobem stěžuje provedení prohlídky a osobě, dopouštějící se protiprávního jednání, poskytuje dostatek prostoru pro ukrytí zbraně.

Z bezpečnostních důvodů při provádění eskort osobním motorovým vozidlem na zadním sedadle sedí vedle eskortované osoby policista. Tento způsob však nezajišťuje

dostatečnou bezpečnost eskortujících policistů a to z důvodu toho, že eskortovaná osoba může mít při sobě zbraň, kterou může tyto policisty ohrozit a zranit. Rovněž tak může řidiče vozidla kopnout, způsobit tak kolizní situaci či dopravní nehodu a tím ohrozit celou posádku vozidla. Zabránění úderu nohou ve vozidle je velmi složité a to i přesto, že vedle eskortované osoby sedí druhý eskortující policista. Nelze předpokládat, že policista sedící na zadním sedadle včas a s dostatečnou razancí proti osobě zareaguje, zvláště při různých tělesných proporcích a fyzické síle. Ve starších modelech služebních vozů bylo na zadním sedadle v oblasti nohou připevněno oko s ocelového drátu, ke kterému bylo možno eskortovanou osobu připoutat. Využití tohoto oka k připoutání rukou eskortované osoby bylo diskutabilní z důvodu obtížné záchraně eskortované osoby v případě havárie služebního vozidla a nemožnosti odepnout osobu bez použití klíče pout.

Při provádění eskort na příkaz služebního funkcionáře a při eskortách prováděných autobusy či komůrkovými automobily je dostatek času se přesvědčit, zdali eskortované osoby při sobě nemají zbraň. Rovněž při eskortách těmito prostředky jsou eskortované osoby umístěny mimo dosah eskortujících policistů a je možno je na místě, kde sedí, znehybnit speciálními prostředky, kterými jsou tato vozidla vybavena.

Dalším rizikem při provádění eskort jsou zúžená místa, jako jsou dveře. Zde není možno zajistit plnou ovladatelnost eskortované osoby v případech, kdy klade pasivní či aktivní odpor. Rovněž schodiště ať již při chůzi ze schodů či do schodů sebou nese značná rizika pro eskortující policisty. To zejména v tom, že eskortovaná osoba se nachází mezi dvěma policisty a z vyššího schodu může napadnout policistu stojícího pod ní. Popřípadě může podtrhnout nohy policistovi stojícímu na schodu nad ní. Tato rizika spojená s průchodem zúženým prostorem rámu dveří nebo průchodem schodiště lze jen těžko eliminovat. Řešením takovýchto situací může být použití elektrického opasku. Tyto opasky jsou určeny především k eskortování vězňů. Opasek v sobě obsahuje dálkově ovladatelný elektrický paralyzér a eskortovaná osoba si jej nemůže sama sundat. Ovladač paralyzéro má při sobě eskortující policista a na zádech eskortované osoby jsou umístěny elektrody. V případě pokusu o napadení policisty ze strany eskortované osoby, policista zmáčkne spínač a eskortovaná osoba je paralyzována elektrickým výbojem, který jí nemůže způsobit žádná zranění.

Literatura:

- 1) Zákon číslo 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů a doplnění,
- 2) Zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů a doplnění,
- 3) Nařízení Ministerstva vnitra č. 53/1999 ze dne 7. června 1999, kterým se stanoví způsob hlášení o použití donucovacích prostředků nebo zbraně,
- 4) Závazný pokyn policejního prezidenta č. 78/2002 ze dne 7. května 2002, kterým se stanoví zásady pro používání donucovacích prostředků a speciálních donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky